

moldova - nytt

Medlemsavis for
Hjelp Moldova

Nr 2 2012 Årgang 12

Vi har ein Verdsmeister

Leiar for Hjelp Moldova, Hans Bjørn Bakkeiteig, er utpeika til "International Optometrist of the Year 2012". Han er årets Verdsmeister i optometri!

Bakgrunnen for at "World Council of Optometry" har vært Hans Bjørn med denne heiderstittelen, er hans langvarige arbeid for synshemma i Moldova. Hans Bjørn tok imot utmerkinga sundag 24. juni på opninga av årets verdskongress for optikarar i Chicago, USA.

*Ikkje nok med det:
I heimbygda hans, Os, har rotaryklubben tildelt han Paul Harris Fellow-prisen 2012.
I dei fleste land der Rotary International er etablert, vert denne heiderstittelen delt ut til einskildpersonar som på ein særleg måte har utmerka seg i samfunnsgagnleg arbeid.*

Heideren som har komme Hans Bjørn til del, gjev god grunn til nok ein gong å takka våre sponsorar; små og store.

Grieg Foundation har i år tildelt Hjelp Moldova 350.000 kroner. Elevane ved **Os vidaregåande skule** har jobba inn over 100.000 kroner.

Vi har motteke små og store pengegåver frå faste gjevarar og andre. Mange støttar oss med brukt utstyr av god kvalitet, eller nytt utstyr til gunstige prisar. Og nokon strikkar varme labbar! Utan hjelp og støtte måtte vi kasta korta.

Takk til alle!

Kåre Ness

www.hjelp-moldova.no

Os vidaregåande skule og Os gymnas støttar Hjelp Moldova gjennom solidaritetsarbeid ved skulane. I september besøkte elevar og lærarar Moldova for å sjå korleis pengane dei jobbar inn, vert nyttat.

Osingar på studietur til Moldova

Leiar i hjelp Moldova, Hans Bjørn Bakkeiteig, er full av lovord over innsatsen og interessa til osingane. Han seier at midlane frå solidaritetsarbeidet har enorm betydning.

-Jobben vår i Moldova er avhengig av innsamla midlar. Innsatsen ved dei to skulane genererer store summar som går direkte til arbeidet for synshemma slik at dei kan få muligkeit til å gå på skule og få seg jobb, seier Hans Bjørn.

Osingane hadde eit stramt program: Første dagen besøkte dei Synssenteret, ein barnehage for synshemma, og universitetssjukehuset Municipal.

Dag 2 var dei på barneavdelinga ved eit av dei største sjukehusa i Chisinau. Galina Gradinari, vår hovudkontakt i

Fra venstre: Therese Hjelle, Jo Keim Olsen, Hans Bjørn Bakkeiteig, Alexandra Hjelle, Ola Haraldseid, Oda Waagseter Egenes, Monica Haugland Bergh, Sigvaldi Thorlsson og Kristine Krolik.

Moldova, gjennom mange år, inviterte til besøk på universitetet der ho leiar engelsk-avdelinga. Tanken er å oppretta kontakt og samarbeid mellom universitetet og skulane på Os. Tredje dagen var det tid å vera litt turist i den moldovske hovedstaden.

Dei to siste dagane var det fullt kjør med besøk til familiær Hjelp Moldova støttar ute i eit par landsbyar, samt visitt på Barnehage nr 74 i Chisinau som Hjelp Moldova har støtt gjennom snart 10 år.

I september reiste stortingsrepresentant Tove Brandvik frå Lindås til Moldova for å setja seg inn i moldovske tilhøve og læra meir om arbeidet Hjelp Moldova utfører i Europas fattigaste land.

Tove møtt med blomar

- Eg er imponert over kva de har fått til. Her er det ikkje snakk om milde gaver, men om å byggja struktur, kompetanse, kapasitet og varige verdiar, seier Tove.

Hennar observasjonar samsvarer godt med ut det professor Valeri Cusnir, Moldovas fremste augelege, sa då han møtte Tove Brandvik med ein stor blomebukett på universitetssjukehuset:

- Utan hjelp frå Norge hadde vi stått på bar bakke. Alt teknisk utstyr er norsk, vi har fått avansert kirurgisk utstyr, møblane er norske, og biblioteket kjem frå Haukeland sjukehus i Bergen. Alt dette og meire til har vi fått som gåver gjennom Hjelp Moldova.

Cusnir har rekna ut verdien av tilført utstyr for eitt enkelt år til 1 million Euro (7,5 millionar kroner).

Han fortel om betydningen av den faglege oppdateringa Hans Bjørn Bakkeiteig og Jan Askvik har stått

Professor Valeri Cusnir takka for livsviktig hjelp med blomar til gjesten frå Norge.

for: Hans Bjørn er optikar og spesialist på rehabilitering av synshemma; eit nærmast ukjende fagområde i Moldova. Jan Askvik er augekirurg, og har kvart år sidan 2004 undervist sine moldovske kollegaer praktisk og teoretisk. Det var Jan Askvik som introduserte moderne augekirurgi i Moldova som siste land i Europa.

- Eg kan ikkje forklara med ord kva

dette betyr for sjukehuset og alt vi har ansvar for, sier Cusnir. Han understrekar også at hjelpa har gjort sjukehuset i stand til å nå legar, anna helsepersonell, og pedagogisk personell ute i distrikta. Utan den omfattande desentraliserte verksmeda til Hans Bjørn Bakkeiteig og Jan Askvik hadde ikkje dette vore mogeleg, poengterer professoren.

Tekstar og foto : Kåre Ness

Konto nr: 3626 07 23590

Møtte FN sin nyestablene plassjef i Moldova

Nicola Harrington-Buhay tok nyleg til som FN sin plass-sjef i Moldova (UN Resident Coordinator/UNDP Resident Representative). Vi inviterte oss sjøl til møte med den ferske FN-utsendingen, og fekk positivt svar.

UNDP står for United Nations Development Programme; FN's utviklingsprogram. Prioriterte oppgåver i Moldova er å hjelpe landet med å utvikla eit demokratisk styresett og lovverk som ivaretak menneskerettar og miljøvern. I dette ligg også program for inkludering av menneske med nedsett funksjonsevne, slik som til dømes synshemma.

Hjelp Moldova ønskte å orientera om arbeidet i Moldova. Vi tenkjer oss at kanskje FN-systemet kan bidra

Nicola Harrington-Buhay i midten, flankert av rådgjevarane Evgenij Golosceapov (til venstre) og Johan Hommes.

positivt til å sikra drifta av Kompetansesenteret for synshemma. I dag er senteret heilt avhengig av private sponsorar. Tove Brandvik med

sin bakgrunn frå stortingskomiteen for familie, arbeid og sosiale saker, pluss erfaring frå FN, ønskte å motta FN-utsendingen for å setja seg inn i kva oppgåver FN prioriterer i Moldova. Det gledde oss å høyra Nicola Harrington-Buhay seia at det er viktig å ha kontakt med organisasjonar som Hjelp Moldova som over tid har jobba seriøst med tiltak som fremmar rettane til einskildpersonar og grupper, og som bidreg til å integrera dei i samfunnet.

Tove Brandvik var også i møte med søsterpartiet til Arbeiderpartiet som ho representerer på Stortinget. Siste dagen møtte ho Ecaterina Berejan som leiar antitrafficing-programmet til den moldovske regjeringa. Les meir om dette på heimesidene våre.

Kva framtid har moldovske studentar?

Tove Brandvik besøkte også Ion Crianga universitetet der vår huvudkontakt i Moldova gjennom mange år, Galina Gradinari er ein av leiarane. Galina hadde arrangert flott mottaking med brød, salt og vin servert av bunadskledd ungdommar. Tove spurde studentane om korleis dei såg på muligheter etter studiet, og kva håp dei hadde for framtida. Det kunne verka som om studentane ikkje var særlig vane med å diskutera slike spørsmål. Ingen sa at dei var politisk aktive. Ingen sa at dei deltok i organiserte aktivitetar utanom studiet. Ingen hadde tru på dagens politikarar.

Studentane gav Tove Brandvik ei flott mottaking på tradisjonell, moldovsk vis. Tove fekk også med seg omvising og møte med rektor og lærarar. -Møblar og datautstyr vi har fått via Hjelp Moldova er gull verd, sa rektor.

-Vi er usynleg i det moldovske samfunnet, ingen har bruk for oss, sa ein. -Vi er vane med å gjera som vi får beskjed om. I Moldova er det slik at om nokon over deg seier gå, så går du, og sitt så set du deg. Folk torer ikkje seia meiningsi si av frykt for represaliar, sa ein annan.

Ein etterlyste etablerarhjelp. Han sa at dei unge måtte tru på seg sjøl, slutta å klaga over at alt var håplaust, og setja i gang på eiga hand:

-Mange trur at alt på andre sida er av gull. Det er ikkje sikkert. Og verst av alt er frykt og apati.

Alle ønskete seg eit styrka og rikare Moldova der dei som no er utanlands, ville komma heimatt til jobb og familie. I dag er nær 1 million av 4 millionar moldovarar i utlandet. Alle undra seg over at dei norske gjestane, som bur så langt borte, reiste den lange vegen for å hjelpa.

Vurderer Synssenteret som del av moldovsk legeutdanning

Professor Valerio Chicu er ansvarleg for internasjonal kontakt ved det medisinske universitetet i Chisinau. Universitetet er interessert i samarbeid med Synssenteret.

Chicu orienterte om arbeidet med å tilpassa det moldovske universitetssystemet til europeisk standard. Dette er viktig for at moldovske studentar kan studera i utlandet, og tilsvarande at utanlandske studentar kan studera i Moldova. I arbeidet med samordning til internasjonale standardar, kan Hjelp Moldova sitt kompetansesenter for synshemma komma til å spela ei viktig rolle i legestudiet. Senteret kan nemleg undervisa legestudentar innan optometri og rehabilitering av

Professor Valerio Chicu i munter prat med Hans Bjørn Bakkeig om eit alvorleg tema; utdanning av augelegar ved Synssenteret.

synshemma. Dette manglar i dagens utdanning.

- Ein slik avtale vil kunna auka Synssenterets betydning og status vesentleg, seier Hans Bjørn Bakkeig og legg til:

-Arbeidet vårt med å rehabilitera og integrera synshemma er med og høynar Moldova sin status internasjonalt. Jamfør målsetjingane for FN sitt arbeid i Moldova. Om me også kan gje eit lite bidra til europeisk integrering av det moldovske utdanningssystemet, så er det verkeleg med på å gje perspektiv til arbeidet vårt i Moldova.

Meir frå arbeidet i Moldova - marsturen 2012:

I Pirita: Lukkelege for labbar i moldovske minusgrader

Dei sit trufast med garn og pinnar og kreerer fargerike kunstverk meint å varma små barneføter ein stad langt borte. For mange hører slike gjermål fortida til. Men dei godhjarta strikkekvinnene finst framleis. Jamnt og trutt kjem stappfulle posar med strikkalabbar inn til Hjelp Moldova.

I mars 2012 var det ungar i barnelandsbyen Concordia i Pirita i Aust-Moldova som fekk labbegåver. Borna her er enten foreldrelause, foreldra kan ha reist sin veg, eller dei er ikkje i stand til å ta seg av borna. Gåvene skapte begeistring, for då dei små vakna tidleg morgon denne marsdagen, viste gradestokken minus 8.

Strikkalabbane kjem frå gjevarar i Nordhordland, Osterøy og Bergen. Mellom dei som strikka, eller samla inn til mars-turen 2012, er Inga Espvoll, Pieta Boogaerd, Annlaug Aakre og Åslaug Mjøs.

Ungane kvitterte for labbane med dikt og song, og ba oss helsa og takka dei som hadde strikka!

Barnelandsbyen i Pirita ligg i eit knøttlite område som lett kan enda opp som sentrum i eit storpolitiske oppgjer. For å komma dit, må du kryssa elva Dnestr (Nistru) som deler den vesle Moldova-republik-

ken i to. Austsida av landet, Transdnestr, er eit utbrytarområde som ønskjer sjølstende, men som ikkje har oppnådd anerkjenning.

På vestsida av elva må du kjøra sla-

lom mellom veggsperringar som er vakt av russiske soldatar; ein freds-bevarande styrke. Dei held kontroll med bruа og området på begge sider. For å komma inn i Transdnestr må du legitimera deg og visa pass. All skrift er på russisk og med kyrilliske bokstavar. I Moldova heiter pengeinga lei, men på austsida har dei transdnester-rublar. Bilane har eigne nummerseriær, og flagget er identisk med det Moldova hadde som reblikk i Sovjetunionen fram til 1990. Transdnestr har eiga regjering, grunnlov og militærvesen.

Det er krevjande, å prøva å forstå forholdet mellom republikken Moldova og utbrytarstaten. Eit bilde på det er nettopp Pirita. Pirita ligg som sagt aust for elva, og skulle logisk høyrta til Transdnestr, men gjer det ikkje. Bygda er ein av fleire små enklavar inne i Transdnestr, som hører til, og er styrt av Moldova.

12. mars 2012: Ein viktig dag i Dumitru sitt liv

Dumitru bur i Markus-huset, ei av fleire bueiningar, i barnelandsbyen Concordia i Pirita. Han er ein av dei som fekk strikkalabbar. Men i tillegg fekk han to par splitter nye spesialbriller og eit pent brukt leseTV fra Hjelpemiddelsentralen i Hordaland. Alt får han til odel og eige, og alt er gratis. Dermed kan den 12 år gamle gutten gå framtida lysare i møte.

Dumitru kom til barneheimen for nokre månader sia. Han har ei yngre syster og ein bror som også bur i Markus-huset. Søskena har ein tøff bakgrunn etter at foreldra reiste frå dei. Dimitru kom i fosterfamilie, men der ville dei ikkje ha han då dei skjøna at dei fekk mindre pengar enn det dei hadde forventa.

Dumitru lærte seg på kort tid å ta i bruk den nye leseTV'n.

Barnelandsbyen har mange hus, alle er nye, og tiltaket er sponsa av aust-

terrikske Concordia Sozialproekte. Personalaet i barnebyen gav eit godt

inntrykk. I Markus-huset verka det som borna har det godt og trygt. Dei var tillitsfulle, vennlege og smilande. Det var ei god og varm atmosfære i Markus-huset.

Bygda Pirita ligg ein times kjøring frå sjukehuset i byen Creuleni der Tatiana og Hans Bjørn tok mot pasientar denne dagen. Seks personar fekk utlevert nye briller. Samlege hadde vore til utredning forrige gong Hans Bjørn var i Moldova.

Brillene er produsert av Multiopptikk i Norge som leverer til Hjelp Moldova for kostpris. I Moldova er det ikkje mogeleg å få laga spesialbriller av tilsvarende kvalitet.

- Veit ikkje kvar eg får kreftene frå...

Maria Stefirta lever hundre prosent for sonen sin. Pavel er 23 og multihandicappa. Han treng pleie og tilsyn 24 timer i døgnet. Mor Maria matar han, steller han, kler på han, løftar han, snakkar med han og syng for han. Pavel diggar musikk frå CD-spelaren som står på sofaen ved sida av. Smilet kjem fram med musikken, og heile den stive kroppen hans vibrerer i spasmisk dansetakt.

vaskemaskin. Det snudde opp ned på kvardagen hennar, seier ho. Seinare har ho fått litt pengar kvar jul. Dei kjem vel med. Dei gjer at ho i periodar har kunna ta sonen med til bading i basseng med godt, varmt vatn. Pengane nyttar ho elles til husleige, straum, gass, mat og klede, og ein luksusartikkel som papirbleier.

Nokre gonger besøker me mor og son når me er på oppdrag i Moldova, og stikk til henne nokre ekstra kroner. Pavel spør alltid mora, på "deira språk", kvar Hans Bjørn er, om han ikkje er med. Hans Bjørn er "helten" hans, for det var han som kom med CD-spelaren.

For gava Maria fekk jula for tre år sia, kjøpte ho seg

Maria og Pavel Stefirta.

Jan Askvik underviste kollegaer - og opererte kjend barnebokforfattar

Kvart år inviterer Jan Askvik, i samarbeid med professor Valeriu Cusnir ved universitetssjukehuset Municipal i hovudstaden Chisinau, augelækjarar frå heile Moldova til seminar. På seminaret i mars 2012 foreleste Jan for eit trettitalts augespesialistar frå heile Moldova.

Tema var vinkelblokkglaukon; ei undergruppe av grøn stær, som Jan har særleg interesse for. Jan hadde planar om ein times førelesing, men det heile varte to og ein halv tima grunna dei mange intrikate spørsmål frå salen.

Jan Askvik tek seg fri frå Bergen Øyelegesenter ei veke kvart år for å operera grå stær pasientar i Moldova og rettleia og undervisa moldovske kollegaer. Dette gjer han på ideelt grunnlag utan vederlag.

Denne gongen besøkte han tre av dei sjukehusa som han i samarbeid med Hjelpe Moldova har tilført moderne kirurgisk utstyr, samt utstyr og instrument for utredning, diagnose og operasjon av grå stær.

- Alt kjem frå Norge. Her finn eg

Jan underviser sine moldovske kollegaer. Tatiana (til høgre) er tolk.

Spiridon Vangheli skriv autografi til Galina Gradinari og Tatiana Ghidirimshy igjen mitt eige operasjonsutstyr teknikk, norsk finkirurgisk materiell fra Bergen. Her nyttar dei norsk og norsk steriliseringsutstyr.

Jan gleder seg over gjenbruken. Utstyr og instrument er av prima kvalitet, er i dagleg bruk, vert teke godt vare på, og gjer god nytte sjøl om det ikkje er av siste modell.

Jan Askvik besøkte denne gongen sjukehus i Ungeni i aust, Cimislia i sør samt Municipal i hovudstaden. Institusjonane her er mellom dei i alt ni sjukehusa som har norsk utstyr. I Cimislia var fylkesordføraren møtt for å helsa på nordmennene. Han sa: - Takk, tusen gonger takk! De sådde eit frø, og frøet vaks. Mange er dei som nyt godt av det de sådde!

Ein av pasientane som fekk nytta godt av Jan Askvik sine ferdigheter denne gongen, var den verdskjende barnebokforfattaren Spiridon Vangheli. Vangheli sine bøker er omsett til meir enn 30 språk, og forfattaren er nominert til Astrid Lindgren-prisen 2012. Dette er den mest prisjetunge, internasjonale heider for barne- og ungdomslitteratur.

Den 80 år gamle forfattaren var nesten blind, og burde vore operert for lenge sia. Det er tilfellet med nesten alle eldre pasientar i Moldova.

Mest glede på synssenteret, men vi kan ikkje hjelpe alle...

Ion Rautu (9) kom saman med mamma Dana til synssenteret for å henta nye briller. Han er dårleg til beins og svak i kroppen i tillegg til å vera synshemma. Mamma fortel at han har venta med lengsel og smerte på dei nye brillene vi har med oss, og som han endelig får setja på nasen. Han finn rett avstand til bokstavane, og så les han som ein liten prest...

Petri Genov (14) går ikkje på skulen fordi skulen ikkje tek mot synshemma. Synet hans vert stadig svakare. Han kjem til å vera blind. Mora vonar han kan opererast. Vi kontaktar Jan Askvik, men resultatet er nedslåande. Augo hans har for mange komplikasjonar. Enn så lenge hjelper han seg med sterke briller og leseTV som han har fått av oss.

10.500 blueskroner!

Hans Bjørn Bakkeig fekk seg ei stor overrasking under Osøren Blues og Jazzfestival (OBJF) sitt bluesarrangement på Os i august. I pausen fekk han nemleg overrekt ein sjekk på 10 000 kroner til arbeidet med synshemma born i Moldova!

Fleire blueskroner!

Rundt 70 personar fann vegen til Peppes på Os og OBJS sin veldedighetskonsert til inntekt for «Hjelpe Moldova» den 17. september. Støttekonserten gav ytterlegare 10 500 kroner til Hjelpe Moldova! Tusen takk for gåvane!

Bergen/Varden Lions

har gitt 5 000 kroner som støtte til arbeidet for synshemma i Moldova. Tusen takk for gåva!

OD/Os gymnas for Hjelpe Moldova

25. oktober arrangerer Os gymnas Operasjon Dagsverk der pengane dei jobbar inn går til Hjelpe Moldova.